

МЕТОДИ ЗНИЖЕННЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Анотація. Вивчено методи зниження кредитного ризику. Розглянуто основні причини виникнення кредитного ризику. Розкрито сутність кредитного ризику.

Аннотация. Изучены методы снижения кредитного риска. Рассмотрены основные причины возникновения кредитного риска. Раскрыта сущность кредитного риска.

Annotation. The credit risk reducing methods were investigated. The main reasons for credit risk are observed. The nature of "credit risk" was determined.

Ключові слова: кредитний ризик, портфельний кредитний ризик, індивідуальний кредитний ризик, методи зниження кредитного ризику, кредитоспроможність, лімітування.

Кредитні операції є найдохіднішими видами операцій у банківській діяльності. Водночас вони є найризикованішими, тому потребують різних методів зниження кредитного ризику. Це свідчить про те, що обрана тема є актуальною.

Дослідження проблем управління кредитним ризиком привертає увагу багатьох вітчизняних учених, серед яких потрібно зазначити праці таких економістів, як: Ганін В. І., Капран В. І., Коваленко О. К., Кривченко М. С., Маслов С. І., Омельченко С. І., Прокопенко І. Ф., Соляр В. В.

Метою статті є дослідження сутності кредитного ризику, узагальнення основних методів зниження кредитних ризиків в сучасних умовах розвитку.

Існує багато визначень кредитного ризику, серед яких такі:

кредитний ризик – це ризик ймовірності несплати у визначений строк основного боргу і процентів по позичках, що належать кредитору [1, 2]; кредитний ризик – ймовірність фінансових втрат унаслідок невиконання позичальником своїх зобов'язань [3]. Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна визначити, що кредитний ризик – це нездатність позичальника у визначений кредитною угодою термін відповісти за своїми зобов'язаннями в повному обсязі.

Основними причинами виникнення кредитного ризику, що залежать від клієнта, вважають: слабке керівництво підприємства, безвідповідальність фізичної особи-позичальника, недобросовісну конкуренцію та діяльність інших банків; погіршення якості продукції і роботи, товарів та послуг; послаблення з боку позичальника власного контролю за станом фінансів, котре проявляється у зростанні дебіторської заборгованості, невиробничих витрат; невиконання контрактів позичальником; неотримання доходів для покриття заборгованості; порушення позичальником умов кредитного договору.

Основними причинами виникнення кредитного ризику, що не залежать від контролю банку, є: погіршення економічної кон'юнктури; політична ситуація у країні; законодавство країни, форс-мажорні обставини тощо.

Успішна діяльність банку значною мірою залежить від обраної системи управління ризиками. Система управління кредитними ризиками містить у собі певні елементи, серед яких: організаційне забезпечення кредитної діяльності; система лімітів і нормативів; оцінка кредитної заявки і кредитоспроможності позичальника; встановлення кредитного рейтингу; визначення відсоткової ставки з урахуванням кредитного ризику; авторизація кредиту – розподіл повноважень при прийнятті рішень про видачу кредиту; кредитний моніторинг; управління кредитним портфелем; реструктуризація проблемних кредитів [1].

Кредитний ризик ділиться на: індивідуальний кредитний ризик та портфельний кредитний ризик.

Модель індивідуального кредитного ризику – це перетворення факторів ризику (стрілки ліворуч) у показники оцінки ризику (стрілка праворуч). При цьому в будь-якій моделі або методиці оцінки завжди присутні невраховані фактори (стрілка зверху). Фактори фінансового стану позичальника відображають його кредитоспроможність у поточний момент, а більша частина нефінансових показників формує стійкість у довгостроковій перспективі. Центральне місце в логічній схемі оцінки кредитного ризику займає оцінка портфельного кредитного ризику, яка дозволяє банку об'єктивно оцінити такі важливі для нього характеристики кредитного ризику, як необхідні резерви під очікувані втрати за портфелем і економічний капітал під неочікувані втрати (рис. 1) [4].

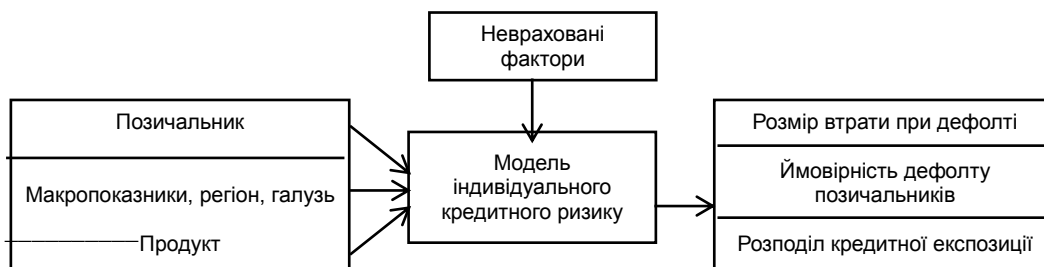

Рис. 1. Схема моделі оцінки індивідуального кредитного ризику

Модель портфельного кредитного ризику передбачає, що на вході моделі – параметри індивідуального кредитного ризику, а на виході – необхідні резерви під очікувані втрати за портфелем і економічний капітал під неочікувані втрати (рис. 2) [4].

Рис. 2. Схема моделі оцінки портфельного кредитного ризику

Існують такі способи зниження кредитного ризику.

Установлення позичальником лімітів кредитування. Лімітування кредитів – спосіб встановлення сум граничної заборгованості по позиках конкретному позичальнику, що дає змогу уникнути ризику концентрації кредитних вкладень в окремих суб'єктах. Диверсифікація кредитних вкладень – розподіл кредитів між різними суб'єктами правовідносин, клієнтами різних форм власності і галузей економіки, між різними регіонами країни тощо. Чим більшої кількості позичальників надається кредит, тим меншим буде ризик неповернення кредитів за інших рівних умов, оскільки вірогідність банкрутства багатьох позичальників значно менша, ніж кількох. Оперативність при стягненні боргу, що передбачає обов'язок банку підтримувати з позичальником контакт протягом усього терміну користування позичкою. Страхування кредитних операцій шляхом створення банками страхових фондів, страхування за рахунок клієнтів окремих високоризикованих кредитних проектів у спеціалізованих страхових установах [5].

У практиці роботи українських банків найпоширенішими формами забезпечення кредитів є: гарантія або порука – це зобов'язання третьої особи погасити борг позичальника у випадку його неплатоспроможності; переуступка контрактів практикується при кредитуванні будівельних компаній, що здійснюють регулярні поставки товарів або послуг за контрактом; забезпечення товарними запасами означає, що предметом застави можуть бути: сировина, комплектуючі вироби, готова продукція тощо; іпотекою визнається застава землі, нерухомого майна, при якому предмет застави залишається у заставодавця чи третьої особи; застава векселя чи іншого цінного папера здійснюється шляхом індосаменту і вручення заставодержателю індосованого цінного папера. Умова використання цінного папера як форми застави – їх висока ліквідність [2].

При видачі кредитів проводять оцінку кредитоспроможності позичальника. У процесі роботи, що передуює укладанню кредитної угоди, працівник банку повинен ретельно проаналізувати кредитоспроможність позичальника, виявити фактори, які можуть спричинити непогашення позички [2].

З метою підвищення надійності та стабільності банківської діяльності НБУ установлює резерв для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків. Він є спеціальним резервом, необхідність формування якого обумовлена кредитними ризиками, що притаманні банківській діяльності.

Таким чином, можна зробити висновок, що для оцінки кредитоспроможності в систему показників кредитоспроможності позичальника потрібно включати не тільки величини, що визначаються за допомогою кількісних даних, а й величини, які описуються за допомогою оцінкових суджень. Треба проводити роботу з удосконалення оцінки кредитоспроможності позичальника як на рівні банків, так і на законодавчому рівні. Також для зниження кредитних ризиків потрібно ретельно оцінювати заставу для гарантування повернення кредитів. Мінімізації кредитного ризику сприяло б удосконалення законодавства у галузі банківського нагляду.

Наук. керівн. Дзеніс В. О.

Література: 1. Вовк В. Я. Кредитування та контроль : навч. посібн. / Вовк В. Я., Хмеленко О. В. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2004. – 240 с. 2. Банківські операції : навч. посібн. / Капран В. І., Кривченко М. С., Коваленко О. К. та ін. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 208 с. 3. Колодзєв О. М. Ситуаційне моделювання банківської діяльності : конспект лекцій / Колодзєв О. М., Міщенко О. Г. – Х. : ХНЕУ, 2009. – 140 с. 4. Верхуша Н. П. Інструментарій оцінки кредитного ризику банку / Верхуша Н. П. // Вісник Української академії банківської справи : науково-практичний журнал. – 2010. – № 2(29). – С. 85–90. 5. Основи банківської справи : навч. посібн. / Прокопенко І. Ф., Ганін В. І., Соляр В. В. та ін. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 410 с.